

zdravja« (angl. sick of health). Ljudje, ki imajo ves čas občutek, da ne naredijo dovolj za svoje zdravje, lahko podležejo depresiji, anksioznosti, anoreksiji ipd. Pozornost bi bilo z zdravja včasih bolje preusmeriti na iskanje smisla v življenju.

Dr. Devisch se je večkrat navezal na filozofa Michela Foucaulta in na njegovo teorijo o tem, kako se odgovornost na različnih področjih, tudi na področju zdravja, z ustanov ali držav z zelo subtilnimi ukrepi prenaša na posameznike. Omenil je Foucaultov izraz »biopower«, ki pomeni kontrolo nad življenjem ljudi s pomočjo promocije določenih norm ali idealov, ki jih posamezniki ponotranjimo in sprejmemo za svoje. Primer

je skrb za zdravje, ki je tako postala predvsem odgovornost posameznikov, čeprav dobro vemo, da tako na zdravje kot na preživetje močno vpliva vrsta družbenih dejavnikov, kot sta npr. socialni status in izobrazba (t. i. determinante zdravja).

Čeprav nam je predavatelj osvetlil bolj temno, nekoliko spregledano plat promocije zdravja, je večkrat poudaril, da razume in podpira razvoj medicine in javnozdravstveno stroko. Kot ključen ukrep za blažitev pritiskov glede odgovornosti za lastno zdravje je omenil solidarnostno naravnano zdravstveno zavarovanje, ki predpostavlja, da imajo nekateri pač več in drugi manj sreče glede zdravja in da za to niso (zgolj) sami odgovorni.

Zdravje je navsezadnje temeljna dobrina, ki je pogoj za marsikatero druge dobrine v življenju. Načelo enakopravnosti torej zahteva, da se kot družba potrudimo, da imamo ljudje čim bolj enaka izhodišča. A do katere mere in na kakšen način promovirati zdravje, da bo ostalo sredstvo za bolj izpolnjeno življenje in ne cilj samo sebi?

Čeprav je predavanje prof. Dervischa le načelo obširno temo, smo mu hvaležni za obisk in upamo na še kakšnega. Vse, ki vas zanima še kaj več, pa vabim, da pobrsirate po njegovi spletni strani:
<https://en.ignasdevisch.com/>.

Meta Rus, dr. med.

Predstavitev projekta Interreg C3B

Čezmejna platforma za učinkovito upravljanje biobank*

Vladka Čurin Šerbec, Maja Černilec, Valerija Kovač, Natalija Lampreht, Slavica Stanišić, Tadeja Režen

Projekt Interreg »Čezmejna platforma za učinkovito upravljanje biobank« z akronimom C3B (cross border biobanking – <https://www.ita-slo.eu/sl/c3b>) se je začel oktobra 2021 v sklopu evropskega Programa čezmejnega sodelovanja med Republiko Slovenijo in Republiko Italijo in se je konec marca 2023 uspešno zaključil. V Sloveniji sta v projektu sodelovala **Zavod Republike Slovenije za transfuzijsko medicino (ZTM**

– pobudnik projekta) in Medicinska fakulteta Univerze v Ljubljani (MF). Italijanski partnerji so bili Univerza v Trstu, biobanka in Experteam v Benetkah ter FIF (Fondazione Italiana Fegato) iz Bazovice, ki je bil vodilni partner. Pridruženi partnerji so bili Ministrstvo za zdravje in Javna agencija RS za zdravila in medicinske pripomočke (JAZMP) na slovenski strani ter deželna vlada Furlanije - Julijske krajine na italijanski strani.

Cilj projekta C3B je krepitev sodelovanja čezmejnih deležnikov, ki delujejo na področju biobančništva, in oblikovanje skupnih rešitev, s katerimi bi uskladili različne sisteme in opolnomočili čezmejno biobančništvo. Na podlagi začrtanih ciljev projekta C3B smo si zadali naslednje naloge: pregled stanja na področju biobank v programskem območju v Italiji in Sloveniji, usklajevanje dokumentacije in procesov, izobraže-

* Biobanka humanega biološkega materiala je ustanova, ki hrani človeški biološki material s sledljivim izvorom ene ali več oseb, zbran in shranjen za nedoločeno ali omejeno časovno obdobje. Biobanke shranjujejo tudi vse podatke v zvezi s shranjenimi vzorci za namene raziskovanja, izobraževanja in/ali klinične rabe.

Foto: Miran Juršič

vanje deležnikov ter prenos dobrih praks iz že obstoječih biobank v zainteresirane ustanove v obeh državah.

Pri pregledu stanja biobančništva na območju zahodne regije Slovenije smo slovenski partnerji (ZTM in MF) identificirali 85 ustanov, ki bi se lahko ukvarjale s shranjevanjem človeških bioloških vzorcev. Tem ustanovam smo poslali vprašalnik, ki ga je izpolnilo 27 skupin iz 13 različnih ustanov. Rezultati izpolnjenih vprašalnikov so pokazali, da 19 skupin že shranjuje človeški biološki material, od teh ima 13 skupin zametke biobanke, vsaj štiri skupine pa nameravajo biobanko ustanoviti. Večina skupin zbira človeški biološki material za raziskovalne namene in vsaj šest skupin bi želelo hraniti vzorce v drugih biobankah.

Eden izmed glavnih ciljev, ki smo si ga zadali na ZTM, je bil ustanovitev pilotne biobanke vzorcev krvi zdravih dajalcev, zasnovan na vseh etičnih, moralnih in medicinskih načelih, ki jih na ZTM upoštevamo pri izvajanju dejavnosti zbiranja krvi in krvodajalstva, preskrbe s krvjo in upravljanja s krvno banko.

Pred vzpostavitvijo pilotnega modela biobanke vzorcev krvi zdravih dajalcev smo pridobili pozitivno mnenje Komisije RS za medicinsko etiko.

Z zbiranjem vzorcev krvi zdravih dajalcev za pilotni model biobanke

smo začeli 14. februarja 2023 in do konca projekta zbrali vzorce 266 dajalcev. Za vzorce smo zaprosili krvodajalce, ki so se pozitivno odzvali na prošnjo za darovanje dodatnega vzorca krvi za biobanko. Samo trije od vseh vprašanih se niso odločili za sodelovanje. Pred darovanjem vzorca za biobanko so s podpisom privolili in potrdili, da se strinjajo z odvzemanom in namenom odvzetega vzorca.

Vzorci so bili takoj po odvzemu centrifugirani ter ločeni na plazmo in levkocitno-trombocitno plast (buffy coat). Alikvot v količini 0,5 ml smo zamrznili in shranili na -80°C . Podatke, ki jih zbiramo pri krvodajalcih, smo z vpisom v pilotno biobanko anonimizirali, ohranili pa le podatke o starosti in spolu darovalca, krvni skupini in regiji prebivanja.

Vzorci krvi zdravih dajalcev so namenjeni za izvajanje raziskav, kliničnih študij ter preiskav, ki jih bo odobrila Komisija Republike Slovenije za medicinsko etiko, oz. za izobraževalne namene.

Že v fazi načrtovanja pilotnega modela biobanke smo vključili sistem kakovosti, s čimer smo zagotovili kakovost in standardizacijo vzorcev ter omogočili sledljivost upravljanja z vzorci in znižali možnost tveganja za nastanek napak v procesu.

Vzpostavitev pilotnega modela biobanke vzorcev krvi zdravih dajalcev predstavlja osnovo za postavitev

biobanke vzorcev krvi zdravih oseb v Republiki Sloveniji oz. na ZTM, kar je nacionalnega pomena. Gre namreč za ključno raziskovalno infrastrukturo, s katero zagotavljamo kakovosten biološki material ter pripadajoče podatke, ki omogočajo številna nova odkritja na vseh področjih medicine.

Namen, cilje in rezultate projekta C3B smo predstavili na strokovnem srečanju, ki smo ga organizirali 29. septembra 2022. Med govorniki so bili dekan Medicinske fakultete Univerze v Ljubljani prof. dr. Igor Švab, mag. Danica Šantelj Arrighetti (podsekretarka, pozdravila nas je v imenu Službe Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko) in dr. Gašper Marc (vodja Sektorja za farmacevtsko inšpekcijo, v imenu JAZMP kot pridruženega partnerja projekta C3B).

Projekt C3B je bil izbran za enega od najboljših projektov na področju upravljanja po manj kot enem letu izvajanja. Izbrani smo bili za udeležbo in predstavitev projekta na dogodku, ki ga mesto Trst kot univerzitetno mesto vsako leto septembra organizira za promocijo znanosti. Naš projekt je bil izbran tudi za enega od treh najboljših projektov v programu na področju zdravja v Evropi, ki so zelo uspešno predstavljali programsko območje Interreg ITA-SLO na Evropskem tednu regij in mest 2022 na področju zdravja (Čezmejni pilotni ukrepi za spodbujanje inovacij v zdravstvenem sistemu preko izmenjave informacij, The EU Cohesion Policy pushes for a shared and digitally connected health system, European Week of Regions and Cities – europa.eu).

Prof. dr. Vladka Čurin Šerbec, mag. Maja Černilec, dr. Valerija Kovač, mag. Natalija Lamprecht, Slavica Stanišić, dr. med., spec. transf. med., Zavod RS za transfuzijsko medicino

Doc. dr. Tadeja Režen, Univerza v Ljubljani, Medicinska fakulteta